

OD PRIVATIZACE K DIGITALIZACI

25 LET SOUTĚŽE STAVBA ROKU

Dne 5. října 2017 proběhlo na slavnostním večeru Dnů stavitelství a architektury v Betlémské kapli v Praze ocenění vítězných staveb již 25. ročníku soutěže Stavba roku. Nominaci v letošním ročníku získalo 15 staveb na českém území a 3 v zahraničí z 52 přihlášených. Porota navrhla pět titulů Stavba roku 2017 a dva tituly Zahraniční stavba roku 2017. Samostatně byl vyhlášen jeden titul Urbanistický projekt roku 2017, partneři soutěže ve spolupráci se sborem expertů vyhlásili dvanáct Zvláštních cen a hlasující veřejnost si vybrala stavbu pro Cenu veřejnosti.

Když v roce 1992 vznikl projekt soutěže Stavba roku, bylo to v době, kdy ještě většina dokončovaných staveb měla svůj projektový počátek v minulé éře, byla to však doba plná změn, kdy se všichni účastníci stavebního procesu chtěli prezentovat v novém prostředí a s novými myšlenkami. Projektanti zažívali osamostatnění z projektových ústavů a přebírali plnou odpovědnost za projekt jako autorizované osoby, stavební dodavatelé tvořili první obor, který byl ze sta procent privatizován, a na trh vstoupili první soukromí investoři. Aby toho nebylo málo, dovoz z otevřeného stavebního evropskému trhu znamenal rostoucí nabídku každoročně až o 60 % nových výrobků, což představovalo proti pětiprocentním ročním inovacím z osmdesátých let zásadní změnu. Každý se musel učit, ale zároveň šlo splnit sen o stavbě, který byl ještě nedávno zcela nedostupný. Stavba roku se postupně prosadila jako nejprestižnější celostátní přehlídka v oboru architektury a stavitelství a s novým tisíciletím se osamostatnila. Každoroční přehlídka dokončených staveb, která vyznamenává všechny účastníky stavebního procesu zúčastněné na jejich vzniku, tedy investora, projektanta i dodavatele, obsáhla celý obor.

Vypisovatelem a organizátorem soutěže od začátku byla Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství a jejími spolupřispovatelé byly Ministerstvo

průmyslu a obchodu ČR, Svaz podnikatelů ve stavebnictví v ČR a vydavatelství Economia, a. s. se svým časopisem Stavitel. Tento model doznal změnu po dlouhých dvaceti letech, kde se časopis posunul do polohy hlavního mediálního partnera a čtvrtým spolupřispovatelem se stala Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

Soutěžní podmínky, vzniklé již v prvním ročníku, ve svém principu provázejí soutěž bez zásadních změn: posuzovány jsou všechny typy a velikosti staveb dokončených do konce května příslušného roku. Odborná porota posuzuje stavby ve třech kolech: v prvním vybírá stavby, které budou navštíveny. Těch je zhruba polovina a na základě návštěvy je vybráno patnáct nominací. Ve třetím kole je z nominací vybráno pět titulů Stavba roku. Nominace ani tituly nemají pořadí, ani kategorie. To umožňuje vybírat z přihlášených staveb ta nejlepší díla, a tím prezentovat kvalitu staveb i měnící se program investorů. Za pětadvacet let bylo oceněno 376 nominací, z nichž bylo vybráno 126 titulů Stavba roku. Toto přísné odborné hodnocení bylo v průběhu let doplňováno o další zvláštní ceny. Nej-

významnější z nich je cena veřejnosti, která se vybírá z 15 nominací a jejíhož výběru se ročně účastní na 140 tisíc hlasujících z řad anonymní veřejnosti. Hlasování se koná pravidelně v září.

Opakem tohoto hodnocení jsou zvláštní ceny partnerů a vypisovatelů, které jsou spojeny s odborným zaměřením nebo společenským postavením partnera a oceňují jednu vybranou skupinu vlastností stavby: její technické řešení, funkční a typologické určení, společenský přínos lokality, její architektonický design, použití inovativních prvků apod. Na vývoji zvláštních cen je možné dokladovat hlediska, na které byl za uplynulých 25 let postupně kladen důraz. Stále rostoucí množství kritérií u posuzovaných staveb dovedl vypisovatele k založení sboru expertů (od roku 2016), do kterého vysílají všichni partneři a vypisovatelé soutěže své odborné zástupce. Ti ze svého přísně odborného pohledu přidělí stavbě maximálně 3 body. Je zajímavé, že paralelní hodnocení poroty v prvním kole se z více než 90 % kryje se známkou 2,0 a vyšší a může proto sloužit jako objektivizační korektiv. Znamka stavby je však významná zejména pro udělení zvláštních cen, neboť dává

Revitalizace Tyršových sadů – podzámeckého parku v Pardubicích

Projektant: New Visit, s.r.o.

Dodavatel: BAK stavební společnost, a.s.

Investor: Statutární město Pardubice

instituci či osobě, jejímž jménem je zvláštní cena udělována, možnost využít tohoto odborného hodnocení.

Stavba roku za uplynulých 25 let zdokumentovala období výstavby bank, benzinových pump a hotelů. Trvale získávaly ocenění rekonstrukce historických staveb a revitalizace bývalých průmyslových areálů. Samostatnou kapitolou byla výstavba vysokých škol, knihoven a výzkumných ústavů. Soutěž přinesla i svědectví o těžkém hledání nového pojetí bytové výstavby, o novém formování nákupních center, průmyslových a administrativních areálů. Je také dokladem o narůstajícím zájmu o veřejný prostor, tedy náměstí, parky či sportovní areály. Řada smělých mostů, tunelů a konstrukcí nových silničních a železničních staveb, vodohospodářská a energetická díla je dokladem, jak dalece postoupila schopnost našich inženýrů, architektů a stavebních dodavatelů využít nabízené možnosti a vytvořit stavby, které snesou evropské srovnávání. Stavba roku v posledním desetiletí každoročně dokumentuje i zápas o prosazování energeticky úsporných koncepcí a hodnotí úspěšnost celkového ekologického vyznění stavebních záměrů.

Poslední tři roky ale dynamiku změn začala diktovat digitalizace stavebnictví. Je zjevné, že vývoj IT technologií, který se prosazuje pod souhrnným pojmem 4. průmyslová revoluce a dramaticky mění řadu vztahů a zvyklostí ve společnosti, se začíná prosazovat i ve stavebnictví. Soutěž Stavba roku již třetím rokem hodnotí míru a způsob uplatnění tzv. BIM (Building Information Modeling). Nejprve šlo pouze o 3D projektování, loni již však byly hodnoceny první realizace, jejichž výstavba byla pomocí BIM řízena. Na stavbách se objevuje stále více výrobků, které vznikly s přispěním automatizované výroby, IT technologie řídí zásobování staveb, komunikace stavebního týmu a celá administrativa se z papíru přenesla na internetové síť. Na stavbách se objevují první roboti. Internet věcí se prosazuje nejen při přípravě a výstavbě, ale i jako cílový koncept tzv. chytrých domů a Smart Cities. Očekávají se strukturální změny v požadavcích na jednotlivé profese, prosazuje se

vědomí, že bez dalšího učení a sdílení zkušeností bude za krátkou dobu obtížné obstát na nově se transformujícím trhu. Stavebnictví 4.0 zatím zasáhlo jen výsek celého sektoru, zejména projekci, velké developery, větší stavební firmy a některé výrobce. Otevřít se mu však musí zejména systém vzdělávání a vysoké školy, státní správa, drobní investoři, ale také dlouhá řada řemesníků a drobných firem, držících se zatím ověřené praxe. Stavebnictví 4.0 je šancí, jak lépe a chytřeji stavět, jak vytvá-

řet lepší prostředí, veřejný prostor, podmínky pro funkční využívání staveb, pro jejich ekonomický provoz a správu. Bylo by však omylem považovat tento proces za cíl, tím byly a budou stavby, jejich krása, odvážnost jejich konstrukčního provedení, kvalita všech detailů a správné nastavení kvalitativního standardu, který umožní jejich trvanlivé, ekologické a hospodárné užívání. A právě posuzování těchto vlastností bylo i letos předmětem hodnocení.

Radnice a knihovna v Kardašově Řečici

Projektant: ATELIER Žiška, s.r.o.

Dodavatel: Spilka a Říha, s.r.o.

Investor: Město Kardašova Řečice

Kotelna Park Radlice v Praze

Projektant: AED project, a.s.

Dodavatel: Metrostav, a.s.

Investor: Red Group, s.r.o.

Letos snad poprvé získal titul Stavba roku přitažlivý městský veřejný rekreační prostor se zřetelem k vodohospodářským stavbám, stejně jako ke kompozici zeleně. Konkrétně jde o revitalizaci Tyršových sadů v Pardubicích, která byla oceněna i cenou předsedy Senátu Parlamentu České republiky a cenou Ministerstva pro místní rozvoj a Asociace pro urbanismus a územní plánování. Druhý titul, udělený za rekonstrukci historického objektu se zřetelem k dispozičnímu řešení, stejně jako k novým dřevěným konstrukcím, získala realizace rekonstrukce radnice a knihovny v Kardašově Řečici.

Tato stavba byla oceněna i společnou Cenou Státního fondu životního prostředí a Centra pasivního domu a připsala si také vítězství v hlasování veřejnosti. Další titul získala stavba s názvem Kotelna Park Radlice v Praze za ojedinělou proměnu bývalé kotelny na nápaditě pojaté firemní sídlo se zřetelem k využití dochovaných konstrukcí.

I tato stavba získala zvláštní cenu, tentokrátě Cenu Ministerstva průmyslu a obchodu. Čtvrtý titul Stavba roku 2017 si odnesla stavební úprava Galerie moderního umění v Hradci Králové za provozně i stavebně nápaditou proměnu bývalého bankovního domu na soudobé muzeum se zřetelem k nové skladbě prostor.

Konečně pátý titul, jak se stalo v posledních letech tradicí, si odnesla stavba dopravní, konkrétně viadukty přes údolí potoků Hrabynka a Kremlice. Tato realizace byla oceněna za nápaditě řešenou konstrukci spřažených ocelobetonových komorových nosníků se široce vyloženými konzolami se zřetelem k citlivému posazení do přírodního rámce.

Tituly Zahraniční stavba roku 2017 si odnesly vodní dílo Želiezovce v Levicích na Slovensku, které realizoval Metrostav, a.s. a druhý nejvyšší dům Polska Warsaw Spire, který se chlubí českým tepelněizolačním sklem svých fasád.

Cenu ČKAIT získal Gulliver v Praze, Cenu časopisu Stavitel Smart byty v pražských Nových Butovicích, Cenu Ministerstva kultury obnova poutního areálu kostela Nanebevzetí Panny Marie

Galerie moderního umění v Hradci Králové

Projektant: 3Q PROJECT, a.s.

Dodavatel: STAKO, s.r.o.

Investor: Královéhradecký kraj

Viadukty přes údolí potoka Hrabynka a údolí potoka Kremlice

Projektant: Stráský, Hustý a partneři, s.r.o.

Dodavatel: EUROVIA CS, a.s.; Skanska, a.s.; FIRESTA - Fišer, rekonstrukce, stavby, a.s.

Investor: Ředitelství silnic a dálnic ČR, Správa Ostrava

Vodní dílo Želiezovce v Levicích

Dodavatel: Metrostav a.s.

Investor: MVE Želiezovce, s.r.o.

Warsaw Spire

Autor: Jaspers-Eyers Architects, John Eyers

Projektant: Gilles Bollens

Dodavatel: AGC Flat Glass Czech, a.s., člen AGC Group

Investor: Ghelamco Poland

na Svaté hoře v Příbrami, Cenu Svazu podnikatelů ve stavebnictví Residence Garden Towers v Praze, Cenu Státního fondu dopravní infrastruktury I/27 Velemyšleves – obchvat a přemostění Chomutovky, Cenu Státního fondu rozvoje bydlení Dejvice House v Praze a Cenu Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství a CZ BIM za BIM Five v Praze. Porota udělila svou cenu stavbě Kampus Palace v Ostravě.

Srovnání úspěchů 25 let Stavby roku s výsledky stejného období v urbanismu a územním plánování je vlastně smutný úkol. Řada našich obcí a měst se obohatila o krásné nové stavby, i malé obce získaly chodníky a veřejné osvětlení a kdysi chátrající a zane-

dbaná centra menších měst nezřídka svítí novotou a citlivě provedenými rekonstrukcemi historických budov. V obcích je patrná péče o zeleň často spojená se stavbami pro sport a volný čas. Naučili jsme se využívat i opuštěné průmyslové areály.

Nicméně urbanismus jako vědecký a umělecký obor zabývající se rozvojem sídel a územní plánování a jeho legislativně definovaná metoda realizace jakoby ztratily své původní poslání. Řada služeb opustila centra obcí. Výrobní a skladové plochy zabraly rozsáhlé plochy zemědělské půdy. A bydlení? V něm drtivou převahu získaly rodinné domy, které se rozlily do polí u malých příměstských obcí, zcela bez

vazby na zajištění dalšího vybavení a dopravní a technické infrastruktury. Páteřní dopravní tahy, dálnice a železnice, jejichž základní koncepční síť se po desetiletí nemění, neustále naráží ve své přípravě na neschválenou územní přípravu a doba přípravy jejich realizace překonává světové rekordy. Zaostávání České republiky v tomto směru snižuje naše rovnocenné postavení a konkurenceschopnost v rámci EU. Schválení a uplatňování územně plánovací dokumentace se stalo speciální profesí, která je často daleko od urbanistických zásad a je poznamenána obtížností právního procesu jejího projednávání a vydávání a následně využívání v regulaci rozvoje území. Za situace, kdy dvě největší česká města Praha a Brno opakovaně odkládají dokončení svých plánů, navzdory kritice a problémům, které to pro jejich rozvoj přináší, je schválený územní plán města Plzně oprávněně oceněn titulem Urbanistický projekt roku 2017 za kompletní zpracování územního plánu čtvrtého největšího města České republiky včetně jeho schválení a uvedení do užívání za období čtyř let. Oceněn je inovativní přístup řešení „lokality“ s respektem ke všem stávajícím hodnotám území i ke známým koncepčním záměrům do území kladených. Ocenění vyzdvihlo péči o obraz města, jeho charakter i kompozici, která je doložena ve výkresu urbanistické koncepce. Územní plán má předpoklad stát se vhodným a využitelným nástrojem řízení územního rozvoje i regulace dílčích projektů s perspektivou návrhového období na příštích 15 let. Všichni účastníci přehlídky, především pak ti ocenění, získali přidělení bodů do celoročního hodnocení kvality Ratingu ABF (více na www.rabf.cz a www.stavbaroku.cz).

*Ing. arch. Jan Fibiger, CSc.
Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství*

Fotografie © archiv organizátora soutěže